

**PATRIMONIUL TURISTIC
AL ROMÂNIEI**

Note de curs

www.editurauniversitara.ro

Melinda CÂNDEA

Tamara SIMON

Elena BOGAN

PATRIMONIUL TURISTIC AL ROMÂNIEI

Note de curs

www.editurauniversitara.ro

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2012

Colecția Geografie

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CÂNDEA, MELINDA

**Patrimoniul turistic al României / Melinda Căndea, Tamara
Simon, Elena Bogan. - București : Editura Universitară, 2012**
Bibliogr.
ISBN 978-606-591-371-4

I. Simon, Tamara
II. Bogan, Elena

338.48(498)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065913714

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2012
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

INTRODUCERE	9
CAPITOLUL I. CONCEPTE OPERAȚIONALE. DEFINIȚII. PRINCIPII	13
1.1. Patrimoniul turistic, potențial turistic, resursă turistică, ofertă turistică, fond turistic	13
1.2. Clasificarea potențialului turistic	18
1.3. Metodologia de recunoaștere a patrimoniului turistic și de stabilire a potențialului său turistic	19
CAPITOLUL II. POTENȚIALUL TURISTIC NATURAL	22
2.1. Potențialul turistic al reliefului	24
2.1.1. Potențialul turistic al unităților montane	25
2.1.1.1. <i>Principalele tipuri de relief cu funcție turistică deosebită</i>	26
2.1.1.2. <i>Atracții turistice specifice zonei montane</i>	40
2.1.2. Potențialul turistic al unităților de deal și podiș	48
2.1.3. Potențialul turistic al câmpiilor și luncilor	50
2.1.4. Delta Dunării – rezervație a biosferei	51
2.2. Potențialul climato-turistic	57
2.2.1. Clima – resursă turistică	58
2.2.2. Tipuri de bioclimat	63
2.2.3. Climatoterapia	66
2.3. Potențialul turistic al apelor	69
2.3.1. Potențialul turistic al apelor curgătoare	69
2.3.2. Potențialul turistic al lacurilor	71
2.3.3. Izburile	76
2.4. Potențialul balnear al României	77
2.4.1. Apele minerale și termale	77
2.4.1.1. <i>Apele minerale</i>	77
2.4.1.2. <i>Apele termale și termominerale</i>	82
2.4.2. Nămolurile terapeutice (peloidele)	83
2.4.3. Gazele terapeutice naturale (emanații de origine mofetică)	84
2.4.4. Salinele terapeutice	85
2.5. Potențialul turistic al litoralului românesc al mării negre	86
2.6. Potențialul turistic al componentelor învelișului biogeografic	91
2.6.1. Învelișul vegetal și rolul său în dezvoltarea turismului	91
2.6.2. Funcția social-turistică a pădurii	94
2.6.3. Potențialul turistic al faunei	96
2.6.4. Potențialul turistic al ariilor protejate	100

CAPITOLUL III. POTENȚIALUL TURISTIC AL PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL	111
3.1. Considerații teoretice asupra patrimoniului cultural național	112
3.2. Cerințe generale de evaluare ale bunurilor culturale pentru valorificare în turism	116
3.3. Tipuri și categorii de patrimoniu cultural	121
3.3.1. Patrimoniul cultural imaterial	122
3.3.2. Patrimoniul cultural mobil	123
3.3.3. Patrimoniul cultural imobil	125
3.3.4. Peisajele naturale și culturale	131
3.4. Monumente istorice, ansambluri de arhitectură, monumente și situri arheologice în România	133
3.4.1. Monumente istorice și ansambluri de arhitectură	133
3.4.2. Monumente și situri arheologice	140
3.5. Monumente românești în patrimoniul european și mondial	142
3.6. Instituțiile muzeale și colecțiile publice	154
3.7. Instituțiile și manifestările cultural-artistice	160
3.8. Patrimoniul artei și creației etnografice din România populară	162
3.8.1. Structura artei și creației populare	166
3.8.2. Manifestările folclorice	173
CAPITOLUL IV. INFRASTRUCTURA TURISTICĂ	176
4.1. Baza tehnico-materială a turismului	176
4.1.1. Structurile de cazare (baza de cazare) și cazarea turistică	177
4.1.2. Structuri turistice de alimentație pentru turism	188
4.1.3. Structuri turistice de tratament (baza de tratament)	190
4.1.4. Structuri de agrement (baza pentru agrement)	193
4.2. Căile de comunicație	198
4.2.1. Caracteristici generale	198
4.2.2. Mijloacele de transport utilizate în turism	200
4.2.2.1. <i>Turismul feroviar</i>	201
4.2.2.2. <i>Turismul rutier</i>	204
4.2.2.3. <i>Turismul naval</i>	206
4.2.2.4. <i>Turismul aerian</i>	209
4.2.2.5. <i>Transporturile turistice speciale</i>	211
4.3. Circulația turistică	211
4.3.1. Caracteristicile circulației turistice	211
4.3.2. Dinamica numărului de turiști în România	212
4.3.3. Fluxuri turistice internaționale spre România	217
4.3.4. Fluxuri turistice românești spre străinătate	219
4.4. Activitatea agenților de turism și a centrelor de informare turistică	221
4.4.1. Activitatea agenților de turism	221
4.4.2. Activitatea centrelor de informare turistică	223

CAPITOLUL V. PRODUSE TURISTICE SPECIFICE ROMÂNIEI ȘI PERSPECTIVELE LOR DE PROMOVARE	225
CAPITOLUL VI. TIPURILE MAJORE DE IMPACT PRODUSE DE TURISM ASUPRA MEDIULUI	235
6.1. Conceptul și categoriile capacității de suport a mediului	239
6.1.1. Conceptul de capacitate de suport pentru turism	239
6.1.2. Categoriile ale capacității de suport pentru turism	242
6.2. Factorii de degradare a mediului înconjurător și a potențialului turistic ...	244
6.3. Aplicarea sistemului de turism verde	249
ANEXE	254
BIBLIOGRAFIE	259

www.editurauniversitara.ro

INTRODUCERE

România deține, în cadrul spațiului geografic al continentului european, o poziție central - sud-estică, fiind situată la distanțe aproximativ egale (2.900 km) de *Lisabona* - pe țărmul Oceanului Atlantic; *Capul Nord* - care avansează cel mai mult spre nord, în Oceanul Atlantic și *Munții Ural*; dar la numai 1.050 km de extremitatea sudică a continentului - *Capul Matapan*.

Prezența paralelei de 45° latitudine nordică, asociată cu situarea țării noastre în Europa centrală, cu evidentă extindere sud-estică, sugerează clar influența acestei poziții asupra unor componente fizico-geografice: clima - care prin particularitățile sale imprimă naturii și activităților omenești, în ansamblul lor, o structură și un ritm deosebit, înlesnind practicarea unei palete largi de activități turistice; flora și fauna - care prin varietatea și bogăția elementelor asigură o ambianță biogeografică favorabilă pentru odihnă, drumeție, vânătoare și pescuit sportiv.

Poziția geografică a României este întregită și definită de personalitatea Carpaților, Dunării și Mării Negre. Prin Carpați și Dunăre se realizează o legătură mai strânsă cu vestul și centrul Europei, iar un sistem de colaborare deschis, intens și multidirecțional al țărilor din jurul Mării Negre poate oferi o dezvoltare complementară celei orientate numai spre vestul sau estul continentului.

Noile legături prin axa fluvială Rotterdam - Rin - Main - Dunăre - Marea Neagră, precum și cele din perimetrul marin, plasează România într-o poziție geografică, geopolitică, economică și turistică nouă între Europa și Asia, cu un rol nodal în cadrul acestei noi dimensiuni euroasiatice.

În aceste condiții România se detașează ca o țară cu o puternică personalitate geografică, dublată de o vocație turistică deosebită. Pe o suprafață de numai 238.391 km² se îmbină armonios și echilibrat munți, dealuri, podișuri și câmpii, ce se constituie într-un impozant ansamblu arhitectonic, pe care Nicolae Bălcescu l-a asemănat cu o cetate-simbol al rezistenței neamului românesc împotriva tuturor vicisitudinilor istoriei. Astfel, *relieful* - aparținând diferitelor categorii de tipuri genetice (vulcanic, glaciatic, carstic, eolian, fluvial, litoral etc.) și structurale - conturează potențialitatea și specificitatea teritoriului românesc din punct de vedere turistic.

Delta Dunării se remarcă prin originalitate peisagistică, morfohidrologică și faunistică, fiind unicat european atât sub aspect ecologic, cât și al modului de habitat în mediul deltaic, iar din punct de vedere turistic este una dintre cele mai reprezentative și valoroase spații turistice din țară, dar și la scară continentală.

Prin potențialul turistic relativ complex, definit prin apa mării și plaja, apele termominerale și nămolul sapropelic al lacurilor terapeutice, prin bioclimatul marin, obiectivele cultural-istorice și economice cu funcție turistică evidentă, *litoralul românesc al Mării Negre* răspunde unei game largi de motivații turistice: odihnă, cură balneară complexă, agrement sportiv, divertisment cultural etc.

Vocația turistică a României este susținută, în mod evident, și de rețeaua hidrografică deasă, de mulțimea lacurilor naturale și antropice care generează peisaje cu o puternică personalitate, oferind câmp larg desfășurării unor activități turistice variate: odihnă, tratament balnear, sporturi nautice, navigație de agrement, transport cu rol turistic, pescuit sportiv etc.

Prezența unor importante *resurse hidrominerale atermale sau termale*, cu o paletă foarte variată din punct de vedere chimic, *emanațiile mofetice uscate, nămolurile sapropelice sau de turbă* au plasat România în circuitul turismului balnear european și chiar mondial, o bună parte a resurselor curative având calități superioare celor oferite de renumitele stațiuni Vichy, Karlovy-Vary, Baden-Baden etc.

Locuirea străveche a teritoriului, prezența neîntreruptă a activităților omenești generatoare de elemente materiale în spațiu au dus, în timp, la conturarea unui potențial turistic antropocentric deosebit de apreciat, aparținând fie sferei elementelor de civilizație materială (vestigii istorice, monumente de artă și arhitectură, obiective istorice și social-culturale etc.), fie civilizației spirituale (obiceiuri, folclor, religie, ospitalitate, organizare comunitară etc.).

Oferta turistică este completată de baza tehnico-materială specifică (baza de cazare și agrement, baza de tratament, alimentația publică, transportul turistic propriu-zis) și de infrastructura generală. Dintre componentele infrastructurii cu caracter general, pentru turism cea mai importantă prezintă rețeaua căilor de comunicație – recunoscută ca „vector structurant” în dezvoltare, cu efecte benefice directe în dezvoltarea turismului, care asigură accesul la mai toate resursele și structurile turistice. România dispune, în ansamblu, de o bună rețea de căi de transport, care acoperă teritoriul național, dar care trebuie modernizată pentru a face față normelor de circulație europene.

Deoarece potențialul turistic face parte din categoria resurselor al căror consum poate fi realizat doar „in situ” angrenarea sa în circuitul social și economic al valorilor constituie atât un proces de valorificare superioară a potențialului existent, cât și un important factor în dezvoltarea economică și organizarea spațiului. În timp se realizează o strânsă corelație între localizarea resurselor turistice și dezvoltarea turismului; între varietatea acestor resurse și formele de turism practicate; între dimensiunea fenomenului turistic și conturarea zonelor turistice, respectiv prosperitatea populației locale.

În prezent, este mai mult decât necesară: amenajarea spațiilor turistice existente prin modernizarea și extinderea bazei de primire, diversificarea ei; introducerea în circuitul turistic a unor noi areale cu potențial nevalorificat; dezvoltarea turismului rural și agroturismului, ca o nouă formă de turism legată de activitățile tradiționale ale populației. O importanță deosebită prezintă coroborarea dezvoltării turistice cu amenajarea corespunzătoare a infrastructurii generale și turistice; creșterea nivelului pregătirii profesionale, al comportamentului personalului din turism; impunerea unui nivel de calitate al dezvoltării actului turistic.

Autorii

CAPITOLUL I.

CONCEPTE OPERAȚIONALE. DEFINIȚII. PRINCIPII.

1.1. PATRIMONIUL TURISTIC, POTENȚIAL TURISTIC, RESURSA TURISTICĂ, OFERTĂ TURISTICĂ, FOND TURISTIC.

Conform Cap. II - Art.3 și următoarele, din Legea turismului - **Patrimoniul turistic constituie factorul fundamental ce se află la baza ofertei turistice și este format din bunuri proprietate publică și bunuri proprietate privată, valorificată și protejată în condițiile legii. Acesta reprezintă ansamblul resurselor turistice și structurilor realizate în scopul valorificării lor prin activități de turism.** Evidența, atestarea și monitorizarea patrimoniului turistic se realizează de către Departamentul Dezvoltării Turismului și se efectuează prin înscrierea acestora în Registrul turismului. Criteriile de atestare a patrimoniului turistic se elaborează de către Departamentul Dezvoltării Turismului. Atestarea obiectivelor patrimoniului turistic se realizează prin certificatul de patrimoniu turistic, care dă drept proprietarului sau administratorului legal să organizeze exploatarea turistică a obiectivului respectiv și îl obligă să protejeze patrimoniul înscris. De asemenea, direcțiile de valorificare și dezvoltare a patrimoniului turistic, inclusiv a proprietății publice din turism, sânt determinate de către Departamentul Dezvoltării Turismului în conformitate cu programele de dezvoltare a turismului.

Patrimoniul turistic al unei țări, al unui teritoriu este definit, după alte opinii, ca totalitatea elementelor de atractivitate turistică, care acționează fie în ansamblu, fie independent, pentru dezvoltarea activităților turistice. Patrimoniul turistic rămâne la stadiul de **potențial turistic** sau **resursă turistică** naturală și/sau antropică dacă nu este pus în valoare în urma unor amenajări turistice.

Noțiunea de patrimoniu turistic are și o accepțiune juridică. Pentru a asigura conservarea unor importante monumente naturale sau antropice a fost aprobată *Convenția pentru protejarea patrimoniului natural și cultural al omenirii* (1972) sub egida UNESCO, prin care statele participante desemnează „moștenirile cu valoare extraordinară și universală” obligându-se să asigure protecția lor sub toate aspectele.

Din punct de vedere structural patrimoniul turistic al unui spațiu geografic este compus din:

- *potențial turistic (natural și antropic)* - elementele naturale sau antropice constituie resurse turistice și reprezintă materia primă pentru activitățile turistice;
- *infrastructură (generală și turistică);*
- *structuri turistice (baza tehnico-materială a turismului).*

După alți specialiști, patrimoniul turistic al unui teritoriu cuprinde:

- *resursele turistice atractive (naturale și antropice) și*

- *infrastructura turistică* – în acest caz, infrastructura turistică este asimilată cu baza tehnico-materială, fiind inclusă ofertei turistice și însumează totalitatea bunurilor și mijloacelor destinate consumului turistic, prin care resursele atractive sunt valorificate în turism. Funcția de bază a acesteia este satisfacerea cererii prin dotări și servicii specifice, pentru realizarea funcțiilor și obiectivelor economico-sociale ale turismului.

Structura de primire turistică – se constituie din orice construcție și amenajare destinată, prin proiectare și execuție, cazării turiștilor, servirii mesei pentru turiști, agrementului, transportului special destinat turiștilor, tratamentului balnear pentru turiști, împreună cu serviciile aferente. Structurile de primire turistice includ:

- *structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare turistică*: hoteluri, hoteluri-apartament, moteluri, vile turistice, cabane, bungalouri, sate de vacanță, campinguri, camere de închiriat în locuințe familiale, nave fluviale și maritime, pensiuni turistice și pensiuni agroturistice și alte unități cu funcțiuni de cazare turistică;
- *structuri de primire turistice cu funcțiuni de alimentație publică*: unități de alimentație din incinta structurilor de primire cu funcțiuni de cazare, unități de alimentație publică situate în stațiuni turistice, precum și cele administrate de societăți comerciale de turism, restaurante, baruri, unități de fast food, cofetării, patiserii etc., care sunt atestate conform legii;
- *structuri de primire turistice cu funcțiuni de agrement*: cluburi, cazinouri, săli polivalente, instalații și dotări specifice agrementului turistic;
- *structuri de primire turistice cu funcțiuni de transport*: transport rutier (autocare); transport feroviar (trenulețe, trenuri de cremalieră etc.); transport fluvial și maritim (ambarcațiuni cu scop turistic); transport pe cablu (telecabine, teleschi etc.); structuri de primire turistice cu funcțiuni de tratament balnear (unități de prestări de servicii pentru tratament balnear, componente integrate sau arondate compleurilor de turism balnear).

Componenta de bază a patrimoniului turistic este, deci, reprezentată de *potențialul turistic = resursa turistică* (pot fi considerate sinonime deoarece *potențial* - poate fi definit ca ceva care există ca posibilitate, care exprimă o posibilitate de manifestare, iar *resursă* – o sursă, o rezervă de elemente susceptibile de a fi valorificate la un moment dat).

Potențialul turistic a fost definit de către Organizația Mondială a Turismului și alte organisme de profil din cadrul Comunității Europene ca fiind (la nivelul unei țări sau zone geografice), ansamblul componentelor naturale, culturale și socio-economice care oferă posibilități de valorificare în plan turistic și dau o anumită funcționalitate teritoriului, având un rol esențial în dezvoltarea activităților de turism. Astfel, un anumit spațiu geografic prezintă interes din punct de vedere turistic în măsura în care oferă resurse turistice naturale sau antropice, resurse ce - în urma unor amenajări specifice - pot fi puse în valoare, intrând în circuitul turistic intern sau internațional.

Componentele mediului natural sau cele ale mediului antropizat, prin valoarea lor calitativă sau cantitativă, estetică sau cognitivă, pot deveni „atracții

turistice”, constituindu-se în adevărate „resurse” turistice pentru industria turistică și pot beneficia de amenajări specifice.

Conceptul de **resursă turistică** este mult mai complex și mai complet, incluzând (pe lângă atracțiile turistice pretabile pentru vizitare) și elemente naturale sau antropice care pot fi valorificate direct în activitățile turistice ca „materie primă”, generând diferite forme de turism (izvoarele minerale și nămolul favorizează turismul balnear; vântul, zăpada, oglinzile de apă generează turism sportiv; diferitele tipuri de bioclimat și aerul ozonat - turismul climateric; agricultura montană - agroturismul; satele - turismul rural etc.). Conceptul de resursă turistică a fost introdus în ultimele decenii, când turismul a devenit o adevărată „industrie” care, ca orice activitate economică, se bazează pe exploatarea și valorificarea unor resurse. Resursele turistice sunt componente ale mediului natural și antropic, care prin calitățile și specificul lor sunt recunoscute, înscrise și valorificate în turism și pot fi:

- ❑ *naturale*: elemente geologice, geomorfologice, de climă, de floră și de faună, peisaje, zăcămintele de substanțe minerale, componente ale hidrosferei, etc.;
- ❑ *antropice*: monumente arheologice, situri arheologice, monumente, ansambluri memoriale, monumente tehnice și de artă, muzee, elemente de folclor și artă populară etc.

Prin conținut, specific și valoare o resursă turistică poate deveni, în timp și spațiu, „punct de atracție” pentru potențiali turiști. Orice resursă turistică, naturală sau antropică, prezintă pentru turist și pentru activitatea turistică în ansamblu o anumită valoare peisagistică, estetică, recreativă, cognitivă sau instructiv-educativă.

Atracția turistică, considerată de unii sinonimă cu resursă turistică, exprimă cu precădere latura afectivă, cognitiv-estetică a diferitelor elemente din structura potențialului turistic, care produc impresii de o intensitate deosebit de puternică influențând, în mod direct, anumite segmente ale cererii turistice. Potențialii turiști vor fi atrași de imaginea, măreția, originalitatea, unicitatea, frumusețea unor componente ale potențialului turistic (cascade, chei, versanți abrupti, elemente floristice și faunistice, picturi deosebite, edificii impozante, tipuri diverse de monumente, etc.) care conferă în plan personal emoție, satisfacție, cunoaștere.

În paralel cu termenii potențial turistic, resursă turistică - la nivel mondial și național - circulă și termenul de **fond turistic** - totalitatea resurselor naturale, social-culturale și istorice de valorificare turistică, ce alcătuiesc baza ofertei potențiale a unui teritoriu,¹ de care se leagă prezența sau absența activităților turistice. Existența unei concordanțe între valoarea fondului turistic dintr-un teritoriu și gradul de reprezentare a bazei materiale asigură valorificarea sa rațională din punct de vedere turistic.

O. Snak (1976)² îl numește **oferta turistică primară**, ca premisă esențială în amenajarea turistică a unei zone și în dezvoltarea anumitor forme de turism, care

¹ Swizewski C., Oancea D. (1976), *Geografia turismului*, Partea I, Iași

² Snak O. (1976), *Economia și organizarea turismului*, Ed. Sport-Turism, București

împreună cu structurile turistice existente (structura de primire și infrastructura specifică) alcătuiesc **oferta turistică reală** sau **patrimoniul turistic**, la acesta adăugându-se, nu în ultimul rând, și factorii generali ai existenței umane: ospitalitatea, obiceiurile, varietatea și calitatea serviciilor prestate pentru buna desfășurare a activităților turistice. Oferta turistică reală (patrimoniul turistic), alături de cererea turistică (necesarul de consum turistic) se constituie în componentă a pieței turistice, între cele două componente existând relații de interdependență.

Oferta turistică reală prezintă o serie de caracteristici specifice printre care se impun:

- *rigiditatea* - are o anumită poziție geografică, o localizare bine definită, fără a putea fi transferată în alte areale sau zone turistice, sau fără a putea fi deplasată spre consumator;
- *eterogenitatea* - dată de varietatea și marea diversitate genetică a componentelor din structura ofertei;
- *diferențierea conținutului ofertei* pe categorii diferite de turiști în funcție de vârstă, preferințe, posibilități financiare etc.

Mulți autori includ în potențialul turistic și infrastructura turistică, structurile de primire și serviciile complementare, punând semnul egalității între potențialul turistic și patrimoniul turistic.

Potențialul turistic (P) rezultă - în opinia lui P. Cocean (1999),³ din asocierea spațială a fondului turistic cu baza tehnico-materială aferentă și, sintetic, el se poate exprima prin formula:

$$P = F + B_m,$$

unde P - potențial turistic, F - fond turistic, B_m - baza tehnico-materială.

Pentru estimarea cantitativă a însușirilor fondului turistic autorul propune un model de atribuire de indici valorici, pornind de la următoarele criterii:

- modul în care obiectivul turistic se constituie în unicat pe plan local, regional, național sau internațional;
- valențele turistice încorporate în obiectivul turistic;
- modul în care satisface și timpul cât satisface cererea turistică;
- condițiile de favorabilitate sau restrictivitate a punerii în valoare.

Indicii acordați primelor trei criterii exprimă valoric *potențialul brut* (P_b), iar indicii aparținând celui de-al patrulea criteriu exprimă *potențialul pozițional* al obiectivului (P_p). Potențialul brut și cel pozițional dau, prin însumarea valorilor lor, *potențialul de atractivitate absolută* P_a):

³ Cocean P. (1999), *Geografia turismului*, Ed. Focul Viu, Cluj-Napoca

$$P_a = P_b + P_p$$

Dacă acestei valori i se adaugă cea rezultată din aprecierea bazei tehnico-materiale (prin aceeași metodă de acordare de indici pentru existența și funcționalitatea elementelor bazei tehnico-materiale) se obține o valoare care, prin raportare la valorile totalizate de alte obiective, permite o ierarhizare a „zestrei lor atractive”. Se observă că autorul include potențialului turistic și baza tehnico-materială a turismului, menită să asigure condiții optime de valorificare a resurselor turistice existente, banalizând oarecum noțiunea de „potențial” turistic.

I. Jordan și E. Nicolescu (1975)⁴ sintetizează succint potențialul de atractivitate turistică al unei regiuni în formula:

$$P_i = \frac{\sum_{i=1}^n T_n}{n}$$

unde $T_1, T_2, T_3 \dots T_n$ reprezintă componente fizico-geografice sau de natură antropică ale unei regiuni (zone, areal), cu reale valențe turistice (relief, ape, păduri, monumente, baraje și lacuri antropice etc.); n = numărul componentelor.

Ion Șandru (1970),⁵ prin formula propusă pentru estimarea potențialului turistic, consideră că acesta cuprinde doar baza tehnico-materială a turismului: baza de cazare, de alimentație publică, de tratament și agrement, infrastructura etc.

$$P = I^i \times I^d \times I^a$$

unde I^i - indice de ierarhizare al ariei de puncte de atracție; I^d - indice de dotare; I^a - indice de accesibilitate.

Edward Bergman (1996)⁶ consideră că potențialul turistic al unei zone/regiuni depinde de cele trei „A”:

- *Attractions (atracții)*- componentele potențialului natural și antropic cu valoare atractivă;
- *Accessibility (accesibilitate)*- gradul de accesibilitate al zonei sau regiunii de destinație turistică față de arealele generatoare de fluxuri turistice;
- *Accommodation (baza de cazare, alimentație publică, agrement sub aspectul calității și numărului)*.

Aurelia Susan (1980)⁷ consideră potențialul turistic premisa afirmării fenomenului turistic, care include atât *premisele de localizare* - adică fondul turistic cu funcție de atracție, de polarizare a cererii, cât și *premisele de realizare* - care permit transformarea fondului turistic într-un factor activ al turismului, respectiv exploatarea fondului turistic.

⁴ Jordan I., Nicolescu E. (1975), *O metodă de determinare a potențialului turistic*, Lucrările celui de-al II-lea Colocviu național de geografia turismului, Ed. Sport-Turism, București

⁵ Șandru I., (1970), *Consideration sur la geographie du tourism avec special regard sur la Roumanie*, Revue roumaine de G.G.G., serie Geographie, tom.14, București

⁶ citat de Dinu Mihaela (2002), *Geografia turismului*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, p. 44,

⁷ Susan Aurelia (1980), *Geografia turismului* (pentru uzul studenților), Cluj-Napoca

1.2. CLASIFICAREA POTENȚIALULUI TURISTIC

Diversitatea resurselor turistice, gradul lor de valorificare în actul turistic, intensitatea cu care sunt atrase în circuitul turistic etc. fac ca potențialul turistic să fie clasificat după o serie de criterii:⁸

- **Criteriul funcționalității** divizează potențialul turistic în: *potențial turistic funcțional sau activ*, intrat în circuitul turistic al unui teritoriu și *potențial turistic latent sau disponibil* - reunește acele componente naturale sau antropice ale unei regiuni (zone) care, din anumite motive, nu au devenit elemente de polarizare turistică;

- **Criteriul capacității** (volumului) diferențiază *potențialul turistic total* (absolut) - care vizează, pe de o parte, intrarea în circuitul turistic a tuturor componentelor dintr-un teritoriu, iar pe de altă parte exploatarea la parametri maximali posibili a componentelor, precum și un *potențial turistic relativ* - constituie doar o parte a potențialului turistic dintr-un teritoriu dat, care poate funcționa și independent ca element de atractivitate turistică (ex. Babele și Sfinxul - în cadrul complexului turistic Bucegi; Muzeul de Istorie a României - în cadrul potențialului turistic al Bucureștiului);

- **Criteriul limitei de consum** evidențiază un *potențial turistic inepuizabil* - format din acele resurse turistice ale căror capacitate de exploatare turistică nu poate fi epuizată (teoretic): condițiile climatice, relieful, apele etc.), alături de un *potențial turistic epuizabil* - care include componentele epuizabile în decursul timpului (elemente faunistice, floristice, monumente istorice, obiective arheologice etc.).

- **Criteriul genetic** evidențiază două mari categorii de potențial turistic: unul *natural* (relief, clima, ape, vegetație, faună) și altul *antropic* - care, la rândul său, reunește resursele turistice antropice materiale (obiectivele istorice, religioase, culturale, sportive, etnografice etc.) și activitățile și manifestările antropice cu funcție turistică. În mod curent, în turism se operează cu tipurile genetice de potențial turistic (potențialul turistic natural și potențialul turistic antropic), fiecare tip avându-și propriile criterii de identificare, propria structură și forme specifice de exprimare și valorificare în teritoriu.

Potențialul turistic natural - reprezintă totalitatea resurselor turistice pe care le oferă cadrul natural prin componentele sale fizico-geografice (relief, climă, hidrografie, faună, floră), inclusiv caracteristici modificate sau amenajări ale acestora.

Potențialul antropic - reprezintă totalitatea resurselor turistice rezultate ale creației umane din punct de vedere cultural-istoric și tehnico-economic, reunește resursele turistice antropice materiale (obiectivele istorice, religioase, culturale, sportive, etnografice etc.) și activitățile și manifestările antropice cu funcție turistică.

⁸ Grigore M. (1975), *Potențialul natural al turismului*, Centrul de multiplicare al Universității din București

1.3. METODOLOGIA DE RECUNOAȘTERE A PATRIMONIULUI TURISTIC ȘI DE STABILIRE A POTENȚIALULUI SĂU TURISTIC

Patrimoniul național poate contribui prin componentele sale la dezvoltarea turismului cu toate subformele sale de manifestare - turism religios, turism de pelerinaj, turism rural, turism urban, turism pentru manifestări culturale și sportive, etc. Componentele care se află în structura patrimoniului au valențe turistice diferite, prin urmare sfera de cuprindere este foarte largă, dar mai puține au și o reprezentativitate turistică deosebită.⁹

La nivel național, acțiunea de determinare și de omologare a resurselor naturale și culturale ca și resurse turistice s-a dovedit, în timp și spațiu, un demers dificil și de lungă durată. Procedura de identificare și de ierarhizare calitativă și cantitativă a acestor resurse turistice a avut la bază studii realizate cu sprijinul instituțiilor guvernamentale și de cercetare în domeniu.¹⁰ Pe baza acestor studii, folosite ca note de fundamentare, a fost dată Hotărârea de Guvern nr. 33 din 19.01.2000 privind Metodologia de înscriere, atestare pe baza criteriilor de evidențiere a patrimoniului turistic.¹¹ Potrivit acestui studiu, **conceptul de potențial turistic reprezintă un ansamblu de elemente naturale, cultura-istorice și tehnico-economice care au capacitatea de a fi valorificate din punct de vedere turistic, sau sprijină realizarea unei funcții turistice pe un anumit spațiu geografic.**

În acest context, s-a ținut cont de câteva criterii majore:

- *criterii de determinare de ordin calitativ* - care sunt tributare caracteristicilor și componentelor mediului geografic;
- *criterii de determinare cantitativă* - ce depind de numărul resurselor, de modul de concentrare sau dispersie în teritoriu;
- *criterii funcționale* - care arată infrastructura turistică existentă, formele de turism și infrastructura generală din teritoriu.

În urma aplicării criteriilor s-a trecut la realizarea (cu sprijinul oferit de Autoritatea Națională pentru Turism, de consiliile județene și de Consiliul General al Municipiului București, după caz), **registrii general al patrimoniului turistic**, pe baza registrelor locale din cadrul consiliilor județene. Confirmarea realizării acestui registru este dovedită prin eliberarea **certificatului de patrimoniu turistic** (pentru proprietarii și/sau administratorii de resurse turistice, structuri turistice de cazare, alimentație, agrement, transport, complexe balneare).

Registru patrimoniuului turistic reprezintă baza principală de date necesară pentru desfășurarea și coordonarea activității turistice din România. Chiar dacă legea turismului din 1998 a fost actualizată și schimbată pe anumite componente ale activității din turism, prin proiectul nou al legii turismului din 2011 aceste

⁹ <http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leader2/rural-fr/biblio/touris/metho.pdf>

¹⁰ Ministerul Turismului - Institutul de Cercetare pentru Turism (1996), Cercetări privind criteriile de identificare a resurselor turistice și a categoriilor de patrimoniu turistic, București, p. 1-75.

¹¹ HG publicată în Monitorul Oficial nr.27 din 25.01.2000.

reglementări privind realizarea unor registre de patrimoniu turistic au rămas în vigoare și în momentul de față.¹²

Ulterior, s-a pornit un proces similar de aplicare a unor criterii **pentru determinarea zonelor protejate pentru obiectivele naturale și culturale din România**, pe localități și tipuri de resurse, prin Legea 5/2000,¹³ prin care erau nominalizate localitățile ce dețin asemenea resurse.

Recent a fost demarat procesul de finalizare a planurilor de amenajare a teritoriului național pe domeniul turismului. Inițial s-a efectuat o analiză a tot ceea ce înseamnă resurse turistice naturale și culturale, și au fost parcurse mai multe etape de lucru:

- Etapa 1. *Evaluare preliminară* - identificarea, selectarea și analiza resurselor patrimoniului cultural, cu sublinierea caracteristicilor prin care acestea căpăta și un potențial turistic;
- Etapa 2. *Determinarea unor criterii de diferențiere a potențialului turistic*, prin prisma nivelului de concentrare spațială dar și prin suma caracteristicilor monumentelor și ale bunurilor culturale din teritoriu;
- Etapa 3. *Realizarea unor hărți cu identificarea zonelor turistice din România* și a unor anexe cu stabilirea gradului de importanță a potențialului turistic existent, pe județe și localități;
- Etapa 4. *Stabilirea de către unitățile teritorial administrative a strategiilor regionale și locale de dezvoltarea a turismului* și evidențierea necesarului de investiții pentru susținerea acestui domeniu de activitate;
- Etapa 5. *Formarea unui parteneriat de actori publici și privați implicați în turismul cultural, interesați a contribui sau a beneficia într-un fel sau altul la dezvoltarea acestui sector*; aceștia vor sprijini dezvoltarea turismului cultural prin proiecte cu fonduri interne și europene și vor contribui la reactualizarea strategiilor locale și regionale, de turism.

Ca atare a fost aprobat planul de amenajare a teritoriului național, secțiunea VIII care include zonele turistice ale țării și realizează o ierarhizare a lor, subliniind direcțiile de dezvoltare ale acestora.¹⁴ Realizarea acestei secțiuni a avut ca punct de plecare realizarea a numeroase studii de fundamentare axate pe evaluarea infrastructurii tehnice ce asigură accesibilitatea și calitatea serviciilor turistice, a infrastructurii turistice, resurselor turistice antropice și naturale și o evaluare finală, pentru fiecare județ.

Secțiunea a VIII – a Zonelor cu resurse turistice, aprobată prin Legea nr. 190/2009 pentru aprobarea OUG 142/2009 stabilește că în unitățile administrativ-

¹² Noua lege a turismului a fost adoptată de Guvern în 20 martie 2011, apoi de Senat, urmând a fi aprobată de Camera Deputaților și apoi de a fi promulgată de președintele țării.

¹³ Legea nr.5 din 6.03.2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, secțiunea III - a, zone protejate, publicată în Monitorul Oficial nr.152 din 12.04.2000 care prevede la *Art. 5.* - (1) Valorile de patrimoniu cultural de interes național sunt prevăzute în anexa nr. III la prezenta lege. *Art. 6.* - Anexele nr. I și III la prezenta lege se pot reactualiza periodic, pe măsura identificării de noi valori de patrimoniu natural sau cultural, precum și a modificărilor intervenite asupra valorilor protejate. Declararea și delimitarea zonelor protejate aferente noilor valori de patrimoniu se fac potrivit legii.

¹⁴ OUG nr.142/29.10.2008, articolul 1, p.2

teritoriale cu resurse turistice, cuprinse în anexele proiectului, turismul este considerat o activitate economică prioritară, iar investițiile pentru dezvoltarea acestei activități vor fi orientate cu precădere spre aceste zone. De asemenea, legea stabilește că proiectele de infrastructură turistică, tehnică și de protecția mediului pentru zonele cu resurse turistice vor fi promovate cu prioritate, prin programele de dezvoltare naționale, regionale și județene. Accentul se va pune tot mai mult pe posibilitățile de valorificare ale întreg patrimoniu turistic, pentru a susține dezvoltarea socio-economică locală.¹⁵

Realizarea acestui plan a fost determinată de crearea unui numitor comun pentru toate politicile spațiale din cadrul unităților teritorial-administrative pentru domeniul turismului și crearea unui cadru legislativ care să susțină dezvoltarea localităților care dețin resurse turistice. Metodologia de elaborare și cadrul conținut al documentațiilor de amenajare a teritoriului (denumită în continuare *Metodologie*) face parte dintr-un set de reglementări menite să asigure înțelegerea și aplicarea corectă a Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare. Această metodologie pentru analiza potențialului turistic din țara noastră a fost aprobată și de ministerul turismului,¹⁶ iar anexele se pot reactualiza periodic, în funcție de realitățile din teren și în condițiile în care unele bunuri pot fi declassate, sau există modificări intervenite asupra infrastructurii generale și acelei turistice.¹⁷

¹⁵ OUG nr. 27 din 27 august 2008 pentru modificarea și completarea Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, publicată în: Monitorul Oficial Nr. 628 din 29 august 2008

¹⁶ mdrl.ro/_documente/dezvoltare_teritoriala/.../patn.../metodologie.pdf -10 pagini.

¹⁷ OUG nr.142/29.10.2008, articolul 10, p.3.